

Špatná zpráva pro Střední a Východní Evropu

26.října 2009 Pavel Příkryl

Revize plánů na vybudování systému protiraketové obrany v Evropě byla očekávána již od inaugurace Obamovy administrativy. Podstata revidované strategie i širší souvislosti, které za rozhodnutím stojí, však nejsou dobrou zprávou pro Střední a Východní Evropu.

Hlavní změnu oproti původním plánům představuje odstoupení od záměru vybudovat pozemní komponenty ochrany před útokem balistickými raketami dlouhého doletu v České republice a v Polsku. Podle nové strategie se má protiraketový systém nadále soustředit pouze na rozvoj komponentů ochrany před útokem raketami krátkého a středního doletu prostředky umístěnými převážně na lodích. Důvodem změny konceptu jsou přitom nové analýzy iránského zbrojního programu, podle kterých představují právě tyto rakety prioritní hrozbu.

Potud prohlášení americké vlády, které však bezpochyby není úplné. Podstatným důvodem ustoupení od výstavby radaru a protiraketové síly ve Střední Evropě je totiž s největší pravděpodobností i nová koncepce vztahů mezi Spojenými státy a Ruskem.

Medvěd na palubě...

Radar i protirakety padly za oběť strategii „resetování“ vztahů mezi Washingtonem a Moskvou, které na nové historické minimum přivedla loňská invaze ruské armády do Gruzie. Snaha o nový začátek má své logické opodstatnění, a to i ve vztahu k iránské hrozbě. Rusko má bezpochyby vlivné páky na režim v Teheránu a mohlo by významně přispět ke změně jeho politiky i omezení samotného jaderného a raketového výzkumu. Je nejen stálým členem Rady bezpečnosti OSN, který v minulosti vetoval rezoluce týkající se Íránu, ale zároveň i významným hospodářským partnerem a technologickým dodavatelem iránských zbrojních programů. Obrat dosavadní politiky Moskvy by tak způsobil iránským ambicím vážný problém.

...není dobrým společníkem

Byť zní americká strategie lákavě, její praktická implementace s největší pravděpodobností narazí na limity tradiční ruské zahraniční politiky. Moskva přijala americké rozhodnutí s velkým nadšením. Jeho původ však nespočíval ve vidině začátku nové spolupráce se Spojenými státy, ale v potvrzení toho, že je Rusko schopné úspěšně oponovat záměrům Washingtonu v prostoru na západ od ruských hranic. Po bezvýznamném gestu dobré vůle v podobě zrušení plánu na rozmístění raket Iskander v Kaliningradské oblasti naopak přispěchal ruský premiér s novými požadavky: uvolněte transfery vyspělých technologií do Ruska, umožněte vstup Ruska, Běloruska a Kazachstánu do Světové obchodní organizace.

Zrnko prachu mezi mlýnskými kameny?

Moskva se nikdy netajila tím, že radar v České republice a deset interceptorů na základně v Polsku nepovažuje za strategickou hrozbu proti svému jadernému arzenálu. Předmětem ruské opozice vůči systému protiraketové obrany byl naopak geopolitický kontext umístění základen na území bývalých sovětských satelitů. A této opozici se Obamova administrativa rozhodla ustoupit výměnou za pokus o nový začátek vztahů s Ruskem. Není proto divu, že bylo americké rozhodnutí přijato v řadě východoevropských zemí negativně, neboť i zde byl původní plán rozmístění základen primárně vnímán jako potvrzení americké bezpečnostní záruky nad touto částí Evropy proti *jakémukoliv* nebezpečí, a až sekundárně jako ochrana před iránskou raketovou hrozbou.

Američtí stratégové přitom nutně museli předem analyzovat dopady svého rozhodnutí na bilaterální vztahy se svými východoevropskými spojenci. A je evidentní, že krok Obamovy administrativy tyto vztahy do budoucna ovlivní. Budou chtít čeští a polští političtí představitelé investovat znovu vnitropolitický kapitál při prosazení příštích amerických požadavků? A budou i ostatní východoevropané ochotně posílat své vojáky do mezinárodních operací pokud cítí oslabení americké bezpečnostní záruky? Ano, jsme členy Severoatlantické aliance i Evropské unie, a proto i relativně pevně ukotveni v systému Západu. Přesto bude ústupek Rusku vnímán v Moskvě jako důkaz změny geopolitické priority Střední a Východní Evropy, a to nejen pro Spojené státy, ale i řadu členů Evropské unie.

Signály z Prahy

Reakce české politické scény na americké rozhodnutí byla v mnoha případech odrazem její tradiční krátkozrakosti a minimálního vnímání souvislostí.

Česká politická reprezentace by si měla uvědomit, že znovuotevření debaty o tom, kam patří střeoevropský prostor, je velmi nebezpečnou vyhlídkou. Sami této debatě však nezabráníme a bylo by i ošidné vsázet vše na jednu kartu. Naše bezpečnostní politika by se měla poučit z aktuálního vývoje a nadále stavět na dvou pilířích. Na jedné straně vytrvale přesvědčovat Spojené státy, že bezpečnostní souvislosti regionu nadále vyžadují americkou bezpečnostní záruku. Na straně druhé však také aktivně ovlivňovat evropskou zahraniční politiku. Bezpečnost střeoevropského regionu musí být nejen na agendě Washingtonu, ale také celé Evropské unie.